

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 หัวข้อ คือ

1. เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด
2. ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน
3. โปรแกรมการฝึกทักษะสังคมแบบ ART

1. เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

ความหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

คำว่า “การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน” ตรงกับคำว่า “Juvenile Delinquency” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งในทางวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม แต่จะเรียกการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่า “การกระทำผิด” และไม่เรียกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร

ในกฎหมายไทยไม่ได้นิยามว่า “เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด” ไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 11 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งในคดีต่อไปนี้

1. คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด
2. คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 61 วรรคแรก ฯลฯ
3. คดีที่ศาลจะต้องพิพากษาหรือสั่งเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลครอบครัว

จากบทมาตราดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหมายถึงเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา และการกระทำความผิดต่อกฎหมายอื่นๆ ซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาหรือมีคำสั่ง

นอกจากนี้ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังได้นิยามของคำว่าเด็กและเยาวชนไว้ว่า

เด็ก หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

เกณฑ์ที่ใช้ในการแยกเด็ก หรือ เยาวชน ก็คืออายุของบุคคลนั้นจะพิจารณาว่า ในวันที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้นเป็นวันแรกนั้นผู้กระทำความผิดทำอะไร หากผู้กระทำความผิดอยู่ในช่วงตั้งแต่ 7 ปีเต็มแต่ยังไม่ถึง 14 ปีเต็ม ถือว่าบุคคลนั้นเป็น “เด็ก” แต่หากบุคคลนั้นมีอายุตั้งแต่ 14 ปีเต็มแต่ยังไม่ถึง 18 ปีเต็ม ถือว่าบุคคลนั้นเป็น “เยาวชน” ไม่ว่าบุคคลนั้นจะบรรลุนิติภาวะ โดยการสมรสก่อนอายุครบ 18 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 หรือไม่ก็ตาม

สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนสามารถกระทำผิดในลักษณะต่างๆ ได้มากมายและแทบไม่ต่างจากในผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต เช่น ทำร้ายร่างกายหรือฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น กระทำอนาจาร หรือข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เสพยานเสพติด หรือมียาเสพติดไว้ในครอบครอง รวมถึงความผิดที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครองของประเทศ เช่น วางเพลิง ทำให้เกิดเพลิงไหม้ หรือหลบหนีเข้าเมือง เป็นต้น แต่สิ่งที่ต่างจากผู้ใหญ่คือ การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ อาจเกิดจากความไม่ตั้งใจ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือสาเหตุปัจจัยอื่นๆ ซึ่งมีความเป็นไปได้ในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้

จากรายงานสถิติคดีปี พ.ศ.2548 ของสำนักพัฒนากระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แสดงสถิติของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ จำนวนทั้งหมด 36,080 คดี รายงานว่าสาเหตุของการกระทำผิดว่ามาจากการคบเพื่อนมากที่สุด ร้อยละ 52.76 รองลงมาคือ สาเหตุอื่นๆ เช่น อารมณ์ชั่ววูบ หุนหันพลันแล่น หรือคึกคะนอง เป็นต้น ร้อยละ 18.16 นอกจากนั้นเป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สภาพครอบครัว และสภาพฐานะทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 13.45, 8.67 และ 6.96 ตามลำดับ

แม้จะมีสถิติที่แยกสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเอาไว้ชัดเจน แต่การเกิดพฤติกรรมของบุคคลสามารถอธิบายถึงสาเหตุและที่มาได้มากมายหลากหลายแนวความคิด เป็นการยากที่จะสรุปว่าพฤติกรรมใดๆ เกิดจากสาเหตุใดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่น ไม่สามารถสรุปได้ว่าเด็กหรือเยาวชนที่หนีโรงเรียนมาจากครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่สามารถสรุป

ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนที่ใช้ความรุนแรงเกิดจากการเลียนแบบจากภาพยนตร์ที่มีเนื้อหารุนแรง ไม่สามารถสรุปได้ว่าเด็กหรือเยาวชนที่ลักขโมยนั้นมีสาเหตุจากความบกพร่องทางร่างกายบางประการ ดังนั้นในการทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่มาของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบที่หลากหลายที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุทางสรีระหรือชีววิทยา สาเหตุทางด้านจิตใจ และสาเหตุทางสังคม

ปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ในปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนสำหรับแนวความคิดที่เกี่ยวสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับประเภทของประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สามารถทำนายการกระทำผิดและพฤติกรรมต่อต้านสังคมได้ พบว่ามีความเสี่ยงที่เด็กและเยาวชนจะกระทำผิด หากพบว่าปัจจัยดังต่อไปนี้ (Kauffman, 1994)

1. การมีปัญหาที่โรงเรียน
2. มีความสามารถทางการสื่อสารด้วยคำพูดต่ำ
3. ประวัติการติดยาและการถูกจับกุมของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง
4. ความเชื่อมั่นในความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายหรือการจัดการรายได้ที่ไม่ดีของครอบครัว
5. ความเป็นอยู่ในครอบครัวที่แออัด ไม่เป็นระเบียบ หรือครอบครัวที่แตกแยก
6. การให้การดูแลที่ไม่สม่ำเสมอ มีการดูแลด้านระเบียบวินัยที่หละหลวมหรือขัดแย้งกันเองของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง
7. การไม่เอาใจใส่หรือความเป็นปรปักษ์ของพ่อแม่หรือญาติพี่น้องที่มีต่อเด็กและเยาวชน
8. การคิดสารเสพติด

2. ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) ได้อธิบายถึงเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมไว้ว่า เด็กจำนวนหนึ่งเติบโตมาด้วยอารมณ์ทางลบที่มากและรุนแรง ในระดับที่เบี่ยงเบนไปจากลักษณะอารมณ์และพฤติกรรมปกติของเด็กทั่วไป ทำให้เด็กกลุ่มนี้จัดเป็นเด็กพิเศษกลุ่มหนึ่ง ซึ่งต้องได้รับการศึกษาพิเศษ และต้องได้รับการช่วยเหลือแก้ไขก่อนที่จะสายเกินแก้ เพราะถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือแก้ไขในวาระอันควร จะทำให้เขามีปัญหากับตนเอง และก่อปัญหาและเป็นภัยแก่ผู้อื่นในสังคม ทั้งในวัยเด็กและต่อไปในวัยผู้ใหญ่

ความหมายของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม

การให้ความหมายหรือคำจำกัดความของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อวิชาญของสาขาอาชีพต่างๆ ที่ทำงานกับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู ผู้พิพากษาศาลเด็กและเยาวชน ตำรวจ และแพทย์

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการพยายามให้คำจำกัดความของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม เพื่อนำไปใช้ในระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปความได้ว่า ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน หมายถึง ลักษณะการแสดงออกด้านอารมณ์และพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเกณฑ์ปกติของอายุ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นมากกว่าการตอบสนองต่อความเครียดชั่วคราวหรือที่ยอมรับได้ ส่งผลต่อการศึกษา ทำให้มีสัมพันธภาพที่ไม่พึงใจกับผู้อื่น รู้สึกไม่มีความสุขหรือซึมเศร้ามาก และมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดร่วมกับความบกพร่องอื่นๆ (Kauffman, 1993)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) ได้ให้ความหมายทั่วไปของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมว่า ลักษณะเด่นของเด็กกลุ่มนี้คือ ไม่มีความสามารถจะสร้างสัมพันธภาพอันลึกซึ้งกับใครๆ ไม่รู้สึกผูกพันกับใคร มักมีเพื่อนในจินตนาการ ผู้ใหญ่ไม่ค่อยอยากจะมีสัมพันธภาพกับเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าว โดยเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรม 2 ประเภทที่ชัดเจน ได้แก่ ประเภทพฤติกรรมเก็บตัว ถอยหนีสังคม และประเภทพฤติกรรมต่อต้านสังคมในรูปแบบต่างๆ

แม้ว่าปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนจะไม่ได้จัดว่าเป็นความเจ็บป่วยหรือความผิดปกติทางจิตในทุกรายที่แสดงอาการหรือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ แต่การทำความเข้าใจการจำแนกความผิดปกติที่เกิดในเด็กและเยาวชนจะช่วยให้สามารถเข้าใจถึงลักษณะอาการหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กและเยาวชนได้ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งอาการหรือลักษณะบางอย่างของเด็กและเยาวชน หากทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการช่วยเหลือก็อาจกลายเป็นความเจ็บป่วยหรือความผิดปกติได้ในที่สุด

ในที่นี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เกิดในเด็กและเยาวชน รวมถึงสาเหตุที่มาและแนวทางการช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาไว้ดังต่อไปนี้

การจำแนกประเภทของปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม

ธีรวรรณ ธีระพงษ์ (2543) กล่าวว่า ใน DSM - IV ได้แบ่งประเภทของความผิดปกติในเด็กและวัยรุ่นออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ (พิมพ์มาศ ตาปัญญา และ ธีรวรรณ ธีระพงษ์, 2543)

1. Undercontrolled หรือ Externalizers เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการควบคุมน้อยเกินไป
2. Overcontrolled หรือ Internalizers เป็นพฤติกรรมที่มีความบกพร่อง (deficits) และมีการยับยั้งทางอารมณ์ (emotional inhibition)

1. ความผิดปกติของพฤติกรรมที่เกิดจากการควบคุมน้อยเกินไป (Disorder of Undercontrolled Behaviors)

เด็กที่อยู่ในกลุ่มนี้มีการควบคุมพฤติกรรมน้อยกว่าเด็กในวัยและสิ่งแวดล้อมเดียวกัน มีพฤติกรรมที่รบกวนทั้งผู้ใหญ่และเพื่อนๆ สามารถแยกออกเป็น 2 จำพวก คือ เด็กสมาธิสั้น (attention deficit / hyperactivity disorders) และเด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวน (conduct disorder)

1.1 เด็กสมาธิสั้น (Attention Deficit / Hyperactivity Disorders: ADHD) หมายถึงมีอาการสมาธิสั้น ไม่สามารถคงความสนใจในงานหรือสิ่งต่างๆ ไว้ได้นานเท่ากับเด็กทั่วไป อาการหุนหันพลันแล่น ทำสิ่งต่างๆ โดยไม่ได้ยั้งคิด และอาการอยู่ไม่นิ่งหรือซนผิดปกติ มีการเคลื่อนไหวหรือพูดมากกว่าปกติ

มีการวิจัยบ่งชี้ว่า เด็กสมาธิสั้นส่วนมากจะพัฒนาเป็นปัญหาพฤติกรรมแปรปรวน (conduct problem) และพฤติกรรมทำตรงกันข้ามกับที่ผู้ใหญ่สั่ง (oppositional behavior) โดยมีความคาบเกี่ยวกับการเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวน (conduct disorder) ประมาณร้อยละ 30-90

1.2 เด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวน (Conduct Disorder) ประกอบด้วยพฤติกรรมที่เกิดจากการควบคุมน้อยเกินไป เช่น ความก้าวร้าว การโกหก การทำลาย ความโหดร้ายต่อสัตว์ การทำสิ่งสวยงามให้เสียหาย (vandalism) ขอบเล่นไฟ วางเพลิง การขโมย และการหนีเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคมและละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ซึ่งเด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวนจำนวนมากทำผิดกฎหมายและถูกตัดสินว่าเป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และพบเสมอว่าเด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวนจะหลบหนีจากการถูกควบคุมตัว

นอกจากจะมีความคาบเกี่ยวกับการมีสมาธิสั้นแล้ว เด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวนยังมีปัญหาการติดยาเสพติดและการทำผิดกฎหมายด้วย โดยเด็กกลุ่มนี้จำนวนหนึ่งเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม (antisocial) หากไม่ได้รับการช่วยเหลือ

2. ความผิดปกติของพฤติกรรมที่เกิดจากการควบคุมมากเกินไป (Disorder of Overcontrolled Behaviors)

ความผิดปกติของพฤติกรรมที่เกิดจากการควบคุมมากเกินไป เป็นเรื่องของการยับยั้ง (inhibitions) มากเกินไป ความกลัว (fear) และความเศร้า (sadness) เด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมลักษณะนี้มักจะบ่นเกี่ยวกับความกลัว ความเครียด ความรู้สึกละอาย หรือความรู้สึกไม่มีความสุขและไม่เป็นที่รัก และความรู้สึกด้อยกว่าเด็กคนอื่นๆ ความรู้สึกเหล่านั้นเป็นเรื่องที่เจ็บปวด แต่เขาแสดงให้เห็นบุคคลอื่นเช่น พ่อแม่ หรือครู อยู่น้อยมาก ไม่เหมือนกับพฤติกรรมที่เกิดจากการควบคุมน้อยเกินไป ตัวอย่างของความผิดปกติทางพฤติกรรมที่เกิดจากการควบคุมมากเกินไป ได้แก่

2.1 การถอนตัวจากสังคม (Social Withdrawal) คือเด็กที่มีลักษณะเจ็บและอายอย่างมาก หลีกหนีจากคนแปลกหน้าทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ ปฏิเสธจะพูดคุยกับคนที่ไม่คุ้นเคยในสังคม แวดล้อม เด็กบางคนแสดงความเครียด วิตกกังวลในสถานการณ์ทางสังคมบางอย่าง คล้ายกับการกลัวสังคม (social phobia) ในผู้ใหญ่ เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่ทำให้เครียดหรือกังวลจะใช้วิธีการแก้ปัญหาทางลบ (negative coping strategies) เช่น การร้องไห้ การหลบหนี และการบ่นเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางกาย (somatic complaints)

2.2 ภาวะซึมเศร้าในเด็กและวัยรุ่น (Depression in Childhood and Adolescence) เด็กและวัยรุ่นสามารถป่วยเป็นโรคซึมเศร้า (major depression) ได้เท่าๆ กับผู้ใหญ่ แต่มีการพิจารณาอาการเฉพาะบางอย่างในเด็ก เช่น อาการรุ่มววย (irritability) แทนอารมณ์เศร้าในผู้ใหญ่ เด็กและวัยรุ่นอายุ 7-17 ปีจะมีอาการซึมเศร้า อ่อนเพลีย (fatigue) มีปัญหาสมาธิ มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย และสูญเสียความสามารถด้านการหาความเพลิดเพลิน โดยเด็กและวัยรุ่นที่ซึมเศร้าจะมีความพยายามที่จะฆ่าตัวตายมากกว่าผู้ใหญ่ และมักแสดงความรู้สึกผิดมากกว่าผู้ใหญ่ และภาวะซึมเศร้าในเด็กและวัยรุ่นมักเกิดร่วมกับพฤติกรรมแปรปรวน

เด็กและวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้า อาจแสดงออกในลักษณะอื่นที่ไม่ใช่อารมณ์เศร้าเพียงอย่างเดียว โดยอาจแสดงออกเป็นความวิตกกังวลหรือความกลัว การกระทำผิดกฎหมาย การใช้สารเสพติด การกระทำผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ พฤติกรรมต่อต้านสังคม เกเร โกหก ทะเลาะวิวาท รังแกผู้อื่นหรือรังแกสัตว์ ทำลายข้าวของ หนีโรงเรียน หรือหนีออกจากบ้าน หรือมีการแสดงอาการทางกาย (somatic Symptoms) เช่น ปากแห้ง ท้องผูก ปวดศีรษะ มือชา ใจสั่น เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะของความผิดปกติต่างๆ ในเด็กและวัยรุ่น มักจะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หรือมีการเกิดร่วมกัน

สาเหตุของปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมและแนวทางการช่วยเหลือแก้ไข

ไม่ว่าจะเป็นความเจ็บป่วย ความผิดปกติ หรือปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม ต่างก็สามารถอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดได้ด้วยแนวความคิดที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละแนวความคิดต่างก็มีการศึกษาวิจัยสนับสนุนและพัฒนาแนวความคิดนั้นๆ ให้มีความน่าเชื่อถือและสามารถพิสูจน์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม สาเหตุของความผิดปกติหรือปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ (พิมพ์มาศ ตาปัญญา และ ชีรวรรณ ชีระพงษ์, 2543, สมภพ เรื่องตระกูล, 2545 และ ปราโมทย์ สุขคณิษฐ์, 2545)

1. สาเหตุทางสรีระหรือทางชีววิทยา มีรายงานการศึกษาวิจัยมากมายที่บ่งชี้ว่า การทำงานที่ไม่ปกติของสมองในส่วนต่างๆ การทำงานของสารสื่อประสาทบางชนิด ระบบประสาทของบุคคล การทำงานของระบบฮอร์โมน รวมถึงอิทธิพลของพันธุกรรม ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการก่อให้เกิดความเจ็บป่วย ความผิดปกติ และปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของบุคคล แนวทางการรักษาหรือช่วยเหลือตามแนวความคิดนี้จึงมุ่งเน้นการรักษาสาเหตุทางกายที่เป็นที่มาของความผิดปกติต่างๆ เช่น การใช้ยาที่มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทหรือลดการทำงานของระบบประสาท การใช้ยาเพื่อทดแทนสารสื่อประสาทบางชนิดหรือเพื่อลดการทำงานของสารสื่อประสาทที่มีการทำงานมากเกินไป การผ่าตัด การช็อคด้วยไฟฟ้า เป็นต้น

2. สาเหตุทางด้านจิตใจ มีผู้พยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางด้านจิตใจ ทั้งในด้านอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมมากมาย แม้ไม่มีหลักการใดใช้อธิบายและพิสูจน์ได้กับทุกปรากฏการณ์ แต่ก็ช่วยให้มีแนวทางในการเข้าใจและให้การช่วยเหลือแก้ไขความผิดปกติได้ดียิ่งขึ้น โดยมีทฤษฎีหลัก ได้แก่

- ก. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ซึ่งอธิบายการเกิดและการรักษาความผิดปกติและปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของบุคคล โดยมีแนวความคิดว่า ความผิดปกติที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากการเรียนรู้ที่ผิดพลาด ซึ่งสามารถรักษาได้โดยการให้การเรียนรู้ใหม่เพื่อแก้ไขการเรียนรู้เดิมที่เป็นปัญหา
- ข. ทฤษฎีความคิด (Cognitive Theory) อธิบายลักษณะกระบวนการทางความคิด โดยเฉพาะในผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่เบี่ยงเบนหรือบิดเบือนไป ซึ่งเป็นที่มาของความผิดปกติต่างๆ การช่วยเหลือรักษาตามแนวความคิดนี้คือการแก้ไขความคิดดังกล่าว
- ค. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ให้สาเหตุความผิดปกติต่างๆ ว่าเกิดจากความขัดแย้งในจิตใจหรือขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากความขัดแย้งระหว่าง id กับ ego จนกระทั่งจิตใจอยู่ในสภาพเสียสมดุล (disequilibrium) รวมถึงการทำงานของกลไกทางจิต (defense mechanism) การ

ช่วยเหลือรักษาตามแนวความคิดนี้คือการแก้ไขความขัดแย้งในจิตใจสำนึกของผู้ป่วย หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับจิตสำนึกเพื่อเป็นการประคับประคอง

- ง. ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) มองว่าการมีบุคลิกภาพบางรูปแบบ อาจทำให้ บุคคลเกิดอาการหรือความผิดปกติได้ง่ายขึ้น โดยการพัฒนาบุคลิกภาพนั้นเกิดจาก ปัจจัยด้านพันธุกรรม จิตวิทยา และสังคม การช่วยเหลือรักษาตามแนวความคิดนี้ใช้ การแก้ไขปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพหรือบุคลิกลักษณะที่เป็นปัญหา ตามแนวความคิด เกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ต่างกันออกไป

3. สาเหตุทางสังคม สังคมและสิ่งแวดล้อมของบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของความ ผิดปกติหรือปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ศาสนา และอิทธิพลของสื่อ การช่วยเหลือแก้ไขตามแนวความคิดนี้คือการปรับสิ่งแวดล้อมในด้าน ต่างๆ ที่เป็นที่มาของปัญหาดังกล่าวให้เหมาะสม

3. โปรแกรมการฝึกทักษะสังคมแบบ ART

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังที่รายงานไปแล้ว จะเห็นได้ว่า ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของ เด็กและเยาวชนนั้นมีลักษณะและรูปแบบที่หลากหลายและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หลาย ปัญหาที่มีการเกิดขึ้นร่วมกันหรือสามารถพัฒนาไปสู่ปัญหาอื่นๆ ได้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นปัญหาชนิดใดก็ ล้วนแต่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนประสบความยากลำบากในด้านต่างๆ ทั้งปัญหาในการศึกษา ปัญหา ในครอบครัว ปัญหาความสัมพันธ์กับผู้อื่น ปัญหาการใช้สารเสพติด การกระทำผิดกฎหมาย สร้าง ความเสียหายให้กับผู้อื่น และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับตัวเด็กและเยาวชนเอง และเมื่อเกิดปัญหา ขึ้นแล้ว การช่วยเหลือแก้ไขจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แต่ด้วย เหตุผลที่เด็กและเยาวชนนั้นมีความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะ และสาเหตุที่มาของการเกิดปัญหานั้น มีความซับซ้อน การใช้วิธีการช่วยเหลือในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือใช้เพียงแนวความคิดใด แนวความคิดหนึ่ง ย่อมให้ผลที่จำกัดและอาจมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ การใช้กระบวนการที่ ผสมผสานแนวความคิดที่แตกต่างกันออกไปอย่างมีโครงสร้าง เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาน่าจะ เป็นทางเลือกที่มีความเป็นไปได้มากกว่าในการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่เป็นปัญหาของเด็กและ เยาวชนให้เห็นผลชัดเจนและเป็นรูปธรรม

โปรแกรมการฝึกทักษะสังคมแบบ ART เป็นโปรแกรมที่ดัดแปลงจากโปรแกรมการฝึกเพื่อ แทนที่ความก้าวร้าว (Aggression Replacement Training: ART) ถูกพัฒนาขึ้น โดย Goldstein และ คณะ (1998) เป็นกระบวนการช่วยเหลือวิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับถึงประสิทธิภาพในการแก้ไข ปรับเปลี่ยนปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งนำแนวความคิดการเรียนรู้ทาง

สังคมของ Bandura มาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ก้าวร้าว โดยพัฒนาขึ้นภายใต้แนวความคิดที่มองว่าการแสดงความก้าวร้าวของเด็กและวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน ที่บ้าน หรือในชุมชน มีสาเหตุที่หลากหลายทั้งสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก และมีการสนับสนุนที่เชื่อถือได้มากเพียงพอสำหรับความเชื่อที่ว่า เด็กและเยาวชนที่มีความก้าวร้าวที่มีความขาดแคลนในบางอย่างที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน ได้แก่

1. ทักษะเชิงสังคม เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้มีทักษะกระบวนการคิดทั้งที่เป็นทักษะส่วนตัว ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะสังคมที่ไม่เหมาะสมหรือขาดแคลน ซึ่งทำให้มีการแสดงพฤติกรรมเชิงสังคมที่ไม่มีประสิทธิภาพ
2. การควบคุมความโกรธ เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ใช้อารมณ์และวิธีการที่ก้าวร้าวรุนแรง เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการในชีวิตประจำวันและเป้าหมายระยะยาวของพวกเขา ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนถึงการควบคุมความ โกรธที่ต้องได้รับการพัฒนา
3. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เกี่ยวข้องกับทัศนคติและการให้คุณค่าของเด็กและเยาวชน ซึ่งในเด็กและเยาวชนที่มีความก้าวร้าวมักจะตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ด้วยการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง แข็งกร้าว และเกรี้ยวกราด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวจึงใช้แนวทางการปรับเปลี่ยนและพัฒนาแบบผสมผสานแนวความคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน พัฒนาเป็นโปรแกรมที่ฝึกให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะและวิธีการทั้ง 3 ดังเสนอไว้ข้างต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (Goldstein และ Glick, 1994 และ Goldstein และคณะ, 1998)

1. การฝึกทักษะการแสดงออกทางสังคม (Skill-streaming)

การฝึกทักษะการแสดงออกทางสังคมเป็นส่วนประกอบด้านพฤติกรรมของโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว ซึ่งเป็นกลุ่มกระบวนการที่ออกแบบเพื่อเพิ่มระดับของทักษะส่วนบุคคล ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะทางสังคม พัฒนาจากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนที่ดีที่สุดสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ก้าวร้าว ร่วมกับการพัฒนาจากแนวความคิดการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ซึ่งเป็นวิธีการที่ฝึกชุดของกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมอย่างมีโครงสร้าง เพื่อพัฒนาทักษะจำนวน 50 ทักษะ โดยสามารถเลือกทักษะให้เหมาะสมกับผู้รับการฝึกหรือเลือกทักษะที่ผู้รับการฝึกขาดแคลนได้ โดยกลุ่มผู้รับการฝึกจะผ่านกระบวนการอย่างเป็นทางการ 4 แบบ ดังต่อไปนี้

1.1 การใช้ตัวแบบ เป็นการแสดงตัวอย่างการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงนั้นเป็นทักษะที่ผู้เข้ารับการฝึกยังไม่สามารถทำได้หรือขาดทักษะนั้นไป

1.2 การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการให้โอกาสในการฝึกหรือซักซ้อมความสามารถในการแสดงพฤติกรรม โดยได้รับการแนะแนวทาง

1.3 การให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการการชื่นชม การปรับโครงสร้าง และการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทสมมติที่ผู้เข้ารับการฝึกทำได้ดีและตรงตามตัวแบบ

1.4 การนำไปใช้ เป็นชุดกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อสนับสนุนและเพิ่ม โอกาสที่ผู้เข้ารับการฝึกจะสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฝึกไปใช้ในสถานการณ์จริงเมื่อจำเป็น ไม่ว่าจะเป็นในสถานพินิจฯ บ้าน โรงเรียน ชุมชน และสถานการณ์อื่นๆ ในชีวิตจริง

ทักษะที่เรียนรู้จากกระบวนการการฝึกข้างต้นอยู่ภายใต้ 6 กลุ่มทักษะ ประกอบด้วย

1. ทักษะทางสังคมเบื้องต้น เช่น การเริ่มต้นการสนทนา การแนะนำตนเอง การแสดงความชื่นชม
2. ทักษะทางสังคมขั้นสูง เช่น การขอความช่วยเหลือ การขออภัย การอธิบายขั้นตอนต่างๆ
3. ทักษะการจัดการกับความรู้สึก เช่น การรับมือกับความโกรธของผู้อื่น การแสดงความรัก การรับมือกับความกลัว
4. ทางเลือกของความก้าวร้าว เช่น การตอบสนองการยั่วล้อ การเจรจา การช่วยเหลือผู้อื่น
5. ทักษะการจัดการความเครียด เช่น รับมือด้วยการออกจากสถานการณ์ การรับมือการถูกฟ้องหรือกล่าวโทษ การเตรียมตัวสำหรับการสนทนาที่ตึงเครียด
6. ทักษะการวางแผน เช่น การตั้งเป้าหมาย การตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญของการแก้ปัญหา

2. การฝึกควบคุมความโกรธ (Anger Control Training)

การฝึกควบคุมความโกรธ เป็นการฝึกที่มุ่งเน้นปัจจัยด้านอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ได้รับการพัฒนาขึ้นที่ Adelphi University โดย Feinder และ Ecton (1986) โดยใช้หลักการที่เป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมความโกรธและการสร้างภูมิคุ้มกันความเครียดที่ได้รับการวิจัยไว้ก่อนหน้านี้โดย Novaco (1975) และ Meichenbaum (1977)

ในการฝึกทักษะการแสดงออกทางสังคมที่เป็นส่วนประกอบด้านพฤติกรรมของโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว จะสอนผู้รับการฝึกถึงการกระทำที่ใช้ทดแทนความก้าวร้าว หรือสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกควบคุมความโกรธที่สอนถึงสิ่งที่ไม่ควรกระทำ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการควบคุมตนเอง การลดหรือจัดการกับความโกรธและความก้าวร้าว เด็กและ

เยาวชนจะได้รับการฝึกให้ตอบสนองสิ่งกระตุ้น โดยไม่ใช้ความ โกรธ แต่ใช้กระบวนการของการตอบสนองด้วยชุดพฤติกรรมต่อไปนี้เป็นทางเลือกแทน

1. การระบุตัวกระตุ้น เช่น เหตุการณ์ภายนอกและการพบกับตนเองที่กระตุ้นและนำไปสู่การตอบสนองด้วยความ โกรธ
2. การระบุตัวบ่งชี้ เช่น ความเปลี่ยนแปลงหรืออาการทางร่างกาย เช่น กล้ามเนื้อตึง หน้าแดง หรือการกำหมัดแน่น ซึ่งบ่งชี้ว่าบุคคลกำลังโกรธ
3. การใช้ตัวลดความโกรธ เป็นการใช่วิธีการต่างๆ เพื่อลดระดับความ โกรธ เช่น การหายใจลึกๆ การนับถอยหลัง การจินตนาการถึงความสงบ หรือจินตนาการถึงผลระยะยาวจากการแสดงพฤติกรรม
4. การใช้ตัวเตือน เป็นการ ใช้ประโยชน์ตนเองที่ออกแบบเพื่อปรับการตีความหรือการอธิบายพฤติกรรมของผู้อื่น และลดความรุนแรงของการกระตุ้นภายใน
5. การใช้ทักษะที่เหมาะสมทดแทนความโกรธหรือความก้าวร้าว คือ การใช้ทักษะที่เหมาะสมที่ได้เรียนรู้จากการฝึกทักษะการแสดงออกทางสังคมมาทดแทนพฤติกรรมที่ใช้อารมณ์หรือความก้าวร้าว
6. การประเมินตนเอง คือการประเมินตนเองว่าตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ถูกกระตุ้นให้โกรธด้วยขั้นตอนข้างต้นซึ่งได้แก่ การระบุตัวกระตุ้น การระบุตัวบ่งชี้ การใช้ตัวลดความโกรธ การใช้ตัวเตือน และการใช้ทักษะที่เหมาะสมทดแทนความโกรธหรือความก้าวร้าวว่าสามารถทำได้ดีเพียงใด จากนั้นจึงชื่นชมและให้รางวัลตนเองสำหรับการกระทำที่มีประสิทธิภาพ

3. การฝึกการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning Training)

การฝึกการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นกระบวนการที่ออกแบบเพื่อเพิ่มระดับของความถูกต้อง ความยุติธรรม และความตระหนักถึงความต้องการและสิทธิของผู้อื่นให้กับผู้รับการฝึก ในการศึกษาเริ่มแรกของ Kohlberg (1969, 1973) พบว่าการให้เด็กหรือเยาวชนได้สัมผัสกับชุดของสถานการณ์ยากลำบากเชิงจริยธรรม ในบริบทของกลุ่มที่อภิปรายด้วยการใช้เหตุผลที่มีระดับของจริยธรรมที่แตกต่างกัน จะกระตุ้นให้เกิดประสบการณ์ความขัดแย้งในกระบวนการคิดของผู้รับการฝึก และมติของกลุ่มในแต่ละสถานการณ์มักจะพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของสมาชิกกลุ่มให้สูงขึ้นตามสมาชิกที่มีการใช้เหตุผลในระดับที่สูงกว่า

เด็กไม่เพียงเรียนรู้การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเท่านั้น แต่ยังเรียนรู้วิธีการคิดที่ก้าวร้าวด้วย คนส่วนใหญ่ โดยมากแล้วเลือกที่จะไม่แสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวเนื่องจากความคิดที่ว่ากระทำ

เช่นนั้นเป็นการกระทำที่ไม่มีจริยธรรม เป็นการต่อต้านสังคม หรือเพียงแค่คิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเท่านั้น แต่ผู้ที่มักจะมีอารมณ์โกรธหรือก้าวร้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่กระทำความรุนแรงที่ผิดกฎหมายนั้น คิดและกระทำแตกต่างจากคนทั่วไป โดยมีความคิดพื้นฐานหรือการเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง

ในการศึกษาเกี่ยวกับความล่าช้าของการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่าพัฒนาการด้านการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมส่วนที่ล่าช้ามากที่สุดคือ การให้เหตุผลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้กระทำผิดส่วนใหญ่ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎหมายอยู่ในขั้นที่สูงกว่า เช่นให้เหตุผลว่า ทุกคนมีความคาดหวังในผลประโยชน์ร่วมที่จะได้จากการร่วมกันปฏิบัติตามกฎหมาย การละเมิดกฎหมายคือความเห็นแก่ตนเองและทำให้เกิดความวุ่นวายเป็นผลตามมา ตรงข้ามกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่อ้างถึงความเสี่ยงในการถูกจับกุมและส่งไปคุมขัง ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ต่ำกว่า (Goldstein และคณะ, 1998)

ในโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว การฝึกการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีกระบวนการฝึกดังโดยสรุปดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 แนะนำสถานการณ์ปัญหา

เป็นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เป็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งออกแบบเพื่อสร้างโอกาสในการที่จะได้เห็นมุมมองของบุคคลอื่นๆ เป็นสถานการณ์ที่แทนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นที่บ้าน โรงเรียน หรือสถานพินิจฯ รวมไปถึงที่ทำงานและที่อื่นๆ แต่ละสถานการณ์นั้นจะนำปัญหามาให้กับเยาวชน โดยทั่วไปจะเป็นปัญหาที่คนอื่นเป็นต้นเหตุ คำถามที่ให้หลังจากการอ่านสถานการณ์แต่ละสถานการณ์จะมีไว้เพื่อดึงแสดงนัยในส่วนของการให้คุณค่าทางจริยธรรมจากสถานการณ์ปัญหา เช่น การพูดความจริง การช่วยเหลือผู้อื่น การรักษาชีวิตหรือการมีชีวิตอยู่โดยไม่ต้องการ การไม่ขโมย การปฏิบัติตามกฎหมาย หรือการดำเนินคดีกับผู้ที่ทำผิดกฎหมาย คำถามดังกล่าวจะสามารถก่อให้เกิดการทำทนายจากกลุ่มเพื่อน หรือจากผู้นำกลุ่ม ในกรณีที่เป็น

เพื่อให้มีการฝึกการตัดสินใจเชิงสังคมที่มีประสิทธิภาพ ในขั้นตอนนี้สมาชิกทุกคนต้องเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและเข้าใจว่าสถานการณ์ปัญหานั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขาอย่างไร โดยชัดเจน โดยการใช้คำถาม เช่น

- ก. ใครสามารถบอกกลุ่มได้ว่าปัญหาจากสถานการณ์นี้คืออะไร?
- ข. เพราะอะไรนั่นจึงเป็นปัญหา?
- ค. ปัญหานั้นเกิดขึ้นกับเราบ้างหรือไม่?
- ง. ใครเคยเจอกับสถานการณ์ลักษณะนี้บ้าง? ขอให้เล่าเหตุการณ์นั้นให้กลุ่มฟัง

ขั้นที่ 2 สร้างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ในขั้นนี้ ผู้ฝึกสร้างบรรยากาศในการฝึกให้อยู่ในลักษณะที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยผู้ฝึกยกการใช้จริยธรรมระดับสูงขึ้นมาพูดถึงให้ชัดเจน โดยการถามสมาชิกที่ให้การตัดสินใจเชิงบวกถึงเหตุผลที่ตัดสินใจเช่นนั้น และเขียนเหตุผลดังกล่าวบนกระดานเพื่อสะดวกในการทบทวน รวมถึงการปรับแต่งความคิดเห็นหรือคำตอบของสมาชิกกลุ่มให้มีโครงสร้างที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น เป้าหมายของขั้นตอนนี้คือ การให้ความสำคัญกับการตัดสินใจในเชิงบวกและการให้เหตุผลที่มีจริยธรรมในระดับที่สูงกว่า ซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับการฝึกที่ตัดสินใจในเชิงลบหรือมีระดับของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าได้มองเห็นถึงมุมมองอื่นๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาระดับจริยธรรมของพวกเขาในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 แก้ไขความล่าช้าของการพัฒนาจริยธรรม

เมื่อเกิดบรรยากาศของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูงขึ้นแล้ว ผู้ฝึกเตรียมพร้อมสำหรับการเข้าสู่ขั้นต่อไปซึ่งจะเปลี่ยนจุดสนใจไปยังสมาชิกที่มีความล่าช้าของการพัฒนาจริยธรรม โดยการนำสู่การอภิปรายและถกเถียง ซึ่งในทางทฤษฎี การแก้ไขความล่าช้าของการพัฒนาการด้านจริยธรรมหมายถึงการสร้างโอกาสให้มองเห็นมุมมองทางสังคมหรือการทำทนายให้บุคคลพิจารณาถึงมุมมองอื่นๆ โดยเฉพาะมุมมองที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูงกว่า โอกาสดังกล่าวสามารถลดกระบวนการทางความคิดที่ยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางโดยทำให้เกิดความลังเลใจและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจด้วยจริยธรรมระดับสูงกว่า ซึ่งเปิดทางสำหรับการใช้จริยธรรมระดับที่สูงกว่าในการตัดสินใจเชิงบวกแก่สมาชิกที่มีความล่าช้าโดยการให้โอกาสหรือทำทนายให้เติบโต โดยอาศัยวิธีการเชิญชวนให้สมาชิกที่ตัดสินใจทางลบให้อธิบายถึงมุมมองของตนเอง การบันทึกเหตุผลหรือคำอธิบายการตัดสินใจของพวกเขาให้ทุกคนได้เห็นบนกระดาน ละการเชิญชวนให้สมาชิกส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจในทางบวกได้โต้ตอบ

ขั้นที่ 4 สร้างความมั่นคงให้จริยธรรมระดับสูง

เมื่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูงได้ถูกบ่มเพาะและทำทนายแล้ว ในขั้นต่อไปคือการทำจริยธรรมของกลุ่มให้มั่นคง โดยการทำให้ความเห็นของกลุ่มเปลี่ยนไปเป็นทางบวกและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในขั้นนี้ผู้ฝึกพยายามหาความสอดคล้องสำหรับการตัดสินใจทางบวกและเหตุผลที่มีวุฒิภาวะ สมาชิกกลุ่มที่มีการตัดสินใจด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าตั้งแต่แรกเริ่มจะรู้สึกถูกกดดันให้ป้องกันหรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีจริยธรรมระดับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป้าหมายของการอภิปรายสถานการณ์ปัญหา คือ การเปลี่ยนแปลงท่าทีทางบวกของสมาชิกส่วนใหญ่ไปสู่การตัดสินใจที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ หากการอภิปรายเป็นไป

ตามการตัดสินใจส่วนใหญ่ของกลุ่ม โดยตามว่ามีใครที่คัดค้านที่จะให้การตัดสินใจส่วนใหญ่ นั้นเป็นการตัดสินใจของกลุ่มอย่างเป็นทางการสำหรับคำถามนั้นๆ เช่นเดียวกับการถามถึงเหตุผลที่คัดค้าน หากไม่มีการคัดค้าน จะสรุปการตัดสินใจนั้นเป็นมติเอกฉันท์ของกลุ่ม ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นการทำให้การตัดสินใจและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูงนั้นมีความมั่นคงและได้รับการสนับสนุน รวมไปถึงการกระตุ้นการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้รับการศึกษาที่ผู้ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าด้วย ในกรณีที่มีการคัดค้าน การตัดสินใจนั้นยังคงเป็นเพียงการตัดสินใจของสมาชิกส่วนใหญ่เท่านั้น ซึ่งผลจากกรณีนี้ก็ยังคงมีค่าเนื่องจากความสับสนจากค้างคาอยู่นั้นก็ยังคงกระตุ้นการพัฒนาของสมาชิกกลุ่มได้เช่นกัน ในทั้งสองกรณี กลุ่มจะได้รับการชมเชยและให้การสนับสนุนที่ข้อสรุปของการฝึก

แม้ว่าการฝึกเพื่อพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้รับการศึกษาให้พัฒนาขึ้นนั้นสามารถเชื่อถือได้ แต่การใช้การฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพียงลำพังอย่างเดียวเพื่อเพิ่มการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มองเห็นได้นั้นพบว่า มีความไม่แน่นอนในความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังกล่าว (Arbutnot และ Gordon, 1983, Zimmerman, 1983) จึงเป็นเหตุผลที่การใช้การฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะสามารถเพิ่มการแสดงพฤติกรรมเชิงสังคมที่เหมาะสมและลดการแสดงพฤติกรรมต่อต้านสังคมในผู้รับการศึกษาที่ผ่านการฝึกทักษะการแสดงออกทางสังคมและการควบคุมความโกรธได้

แนวความคิดและข้อมูลข้างต้น สนับสนุนประโยชน์ของการรวมเอาการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของการ โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว ซึ่งการฝึกนี้น่าจะเป็นประโยชน์ มีความจำเป็น และเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยในการลดปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของพวกเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การฝึกทั้งสามส่วนของ โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและเยาวชน ซึ่งหากนำผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการฝึกแต่ละประเภทมารวมเข้าไว้ด้วยกัน ย่อมทำให้ประสิทธิภาพ โดยรวมที่ได้จากการฝึกทั้งหมดสูงกว่าการให้เด็กและเยาวชน ได้รับการฝึกใดเพียงการฝึกเดียว และมีเหตุผลเพียงพอว่าเด็กและเยาวชนที่ผ่านการฝึกตามโปรแกรมการฝึกเพื่อทดแทนความก้าวร้าวนี้ จะได้รับผลในเชิงบวกและชัดเจนคงทนมากกว่า

การดำเนินโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว

1. ระยะเวลาการฝึก

โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว โดยทั่วไปใช้เวลาทั้งหมด 10 สัปดาห์ โดยผู้รับการฝึกเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว 3 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยเข้าร่วมการฝึกทักษะการแสดงออกทางสังคม การฝึกควบคุมความโกรธ และการฝึกการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม การฝึกละ 1 ครั้ง ตามลำดับ แต่ละการฝึกใช้เวลาครั้งละ 45-50 นาที โดยประมาณ แต่ในการฝึกการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมบางครั้งอาจใช้เวลานานกว่านั้น โดยอาจใช้เวลาถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที

แม้ว่าโดยทั่วไปโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวจะใช้เวลา 10 สัปดาห์ แต่ระยะเวลาและเนื้อหาของหลักสูตรสามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้รับการฝึกหรือเงื่อนไขข้อจำกัดอื่นๆ ได้

2. การคัดเลือกผู้รับการฝึกและการเตรียมการ

จากการใช้โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวโดยทั่วไป เด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกจะได้รับการมอบหมายให้เข้าร่วมโปรแกรมโดยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับด้านการศึกษาและความเป็นอยู่ที่ดีของพวกเขา การเข้าร่วมแบบไม่สมัครใจเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะของการจัดโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวในระบบการศึกษาพิเศษ กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และการบริการสุขภาพจิต แต่ในโรงเรียนปกติ การเข้าร่วมโปรแกรมมักจะมีลักษณะที่เป็นการสมัครใจของผู้เข้ารับการฝึกเองหรือการเข้าร่วมแบบกึ่งสมัครใจหรือได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษจากครู แต่ไม่ว่าการเข้าร่วมโปรแกรมจะเป็นการสมัครใจ กึ่งสมัครใจ หรือไม่สมัครใจก็ตาม เป้าหมายของโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวคือบุคคลที่มีความขาดแคลนทักษะเชิงสังคม การควบคุมความโกรธ และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

จำนวนผู้รับการฝึกที่ได้รับการแนะนำคือมีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 6-8 คนต่อหนึ่งกลุ่ม โดยการลดจำนวนสมาชิกลงอาจมีความจำเป็นในกรณีที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความก้าวร้าวสูงมากและยากต่อการควบคุม

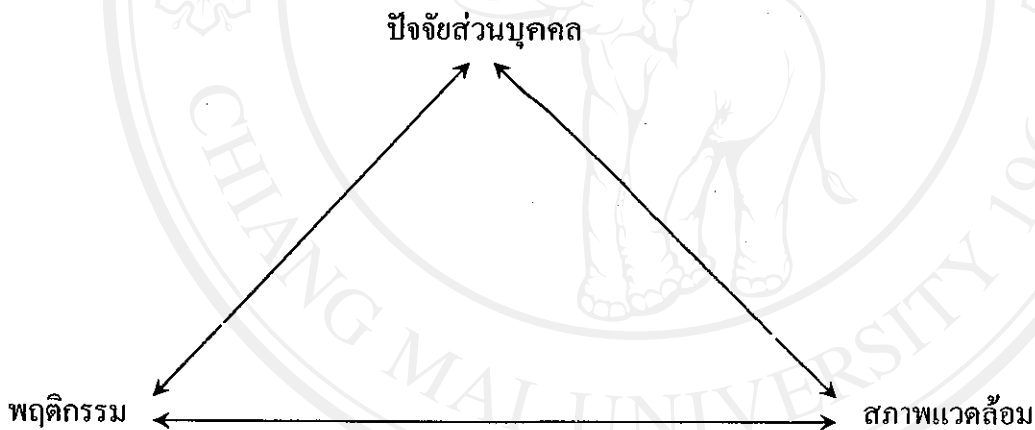
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

กระบวนการฝึกในโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว นั้นได้รับการพัฒนาขึ้นโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Albert Bandura นักจิตวิทยาชาวแคนาดา ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาเทคนิคการปรับพฤติกรรมในปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้ (สม โภชน์ เอี่ยมสุภานิต, 2536)

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

ในขณะที่แนวความคิดด้านพฤติกรรมอื่นๆ ตัดสินว่าบุคคลเกิดการเรียนรู้ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงออก Bandura กลับมองว่า การได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ถึงแม้ยังไม่มีการแสดงออกก็ถือว่าการเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นแล้ว จึงให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายใน ซึ่งนำไปสู่การแสดงออกถึงพฤติกรรมต่อไป

แนวความคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเพราะสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคลร่วมกับ กล่าวคือทั้งพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้หมายความว่าทั้งสามปัจจัยมีอิทธิพลเท่าเทียมกัน ในบางสถานการณ์ อาจมีส่วนใดส่วนหนึ่งมีบทบาทในการชี้นำพฤติกรรมมากกว่าส่วนอื่น แต่โดยปกติทั้งสามส่วนต่างก็มีบทบาทร่วมกัน ในการชี้นำพฤติกรรม ซึ่งอาจอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวความคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning)

Bandura เชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของบุคคลเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ต้องอาศัยการลองผิดลองถูกที่ใช้เวลามากกว่าและอาจมีอันตรายได้ในบางพฤติกรรม ในการเรียนรู้ผ่านการสังเกตจากตัวแบบนั้น ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกได้พร้อมๆ กัน คนเราใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่จำกัดของตนเอง ดังนั้นการรับรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ต่างๆ ของสังคมส่วนอื่นนอกสภาพแวดล้อมของบุคคลจึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยการได้เห็นและได้ยิน โดยไม่มีประสบการณ์ตรงมาเกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับตัวแบบและกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ

ตัวแบบสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (live model) คือตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic model) เช่นตัวแบบที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ

ตัวแบบทำหน้าที่ 3 ลักษณะ ได้แก่ ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ในกรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบยังไม่เคยเรียนรู้พฤติกรรมนั้นมาก่อน ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วพัฒนาขึ้น ในกรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมนั้นมาบ้างแล้วในอดีต และทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม ในกรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มาก่อน ตัวแบบจะลดหรือยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นไม่ให้เกิดขึ้นการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบประกอบด้วย 4 กระบวนการดังต่อไปนี้

1. กระบวนการตั้งใจ (Attentional Process) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มากจากการสังเกตหากไม่มีความตั้งใจและรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ต้นแบบแสดงออก กระบวนการตั้งใจจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบของตัวแบบ ตัวแบบมีลักษณะเด่นชัด พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ซับซ้อน จะทำให้ผู้สังเกตมีความพึงพอใจ องค์ประกอบที่สองคือ องค์ประกอบของผู้สังเกต ได้แก่ความสามารถในการรับรู้ รวมถึงการเห็น การได้ยิน การรับรู้รส กลิ่น และสัมผัส ตำแหน่งการรับรู้ ความสามารถทางปัญญา ระดับของความตื่นตัว และความชอบที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้า

2. กระบวนการเก็บจำ (Retention Process) บุคคลจะเรียนรู้จากต้นแบบได้ดีหากสามารถจดจำถึงลักษณะของต้นแบบได้ บุคคลต้องแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปแบบของสัญลักษณ์และจัดโครงสร้างใหม่เพื่อให้จำง่ายขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเก็บจำนี้คือการเข้ารหัสเพื่อให้จำง่ายแก่การจำ การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา การชักซ้อมลักษณะของตัวแบบในความคิดของตนเอง และด้วยการกระทำ และยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญาและ โครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3. กระบวนการกระทำ (Production Process) คือกระบวนการแปลงสิ่งที่สังเกตได้มาเป็นการกระทำ ซึ่งจะทำได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่จำได้จากการสังเกต การได้ข้อมูลป้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียงการกระทำกับสิ่งที่จดจำได้ และขึ้นอยู่กับผู้สังเกตด้วย เช่นความสามารถทางกายและทักษะในการแสดงพฤติกรรมย่อยที่ประกอบเป็นการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) บุคคลจะเรียนรู้แล้วแสดงพฤติกรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งจูงใจจากภายนอกที่บุคคลรับรู้ ทั้งที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้ เป็นการยอมรับจากสังคม การสามารถควบคุมเหตุการณ์ต่างๆ ไว้ได้ และการเห็นผู้อื่นได้รับสิ่งจูงใจ รวมถึงการจูงใจตนเองด้วยสิ่งของ หรือการประเมินตนเอง

โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวได้นำแนวคิดของ Bandura มาใช้ในการพัฒนากระบวนการฝึกในการฝึกทักษะการแสดงออกทางสังคม และการฝึกควบคุมความโกรธ ในส่วนของ การใช้ตัวแบบ การสังเกตจากตัวแบบ และการควบคุมตน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Lipsey, Wilson, and Cothorn (2000) สำนักงานการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำการศึกษาแบบ meta-analysis โดยศึกษาถึงกระบวนการที่สามารถลด อัตราการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนผู้กระทำผิด ด้วยการทบทวนรายงานผลการศึกษากว่า 200 ชิ้นที่ใช้การประเมินประสิทธิภาพที่หลากหลาย พบว่า โดยกระบวนการที่นำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยรวมแล้วสามารถลดการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนที่ผ่านกระบวนการลงได้ร้อยละ 12 และ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับเยาวชนผู้กระทำความผิดที่อยู่ในสถาบันคือ การฝึกทักษะทางสังคม กระบวนการฟื้นฟูโดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน และ การใช้วิธีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มในสถานที่ที่จำลองเป็นบ้านที่มีลักษณะของครอบครัว ตามลำดับ โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวเป็น 1 ใน 3 การฝึกทักษะทางสังคมที่ได้รับรายงานจากการศึกษาชิ้นนี้ว่าเป็นโปรแกรมที่ให้ผลในเชิงบวก ได้ผลคงทนอย่างชัดเจน และสามารถลดการกระทำผิดซ้ำลงได้ร้อยละ 30-35

Gundersen และ Svartdal (2006) ศึกษาผลที่ได้จากการใช้โปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าว (Aggression Replacement Training) ต่อเด็กและวัยรุ่นที่มีปัญหาพฤติกรรมในประเทศนอร์เวย์ พบว่า การเข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าวให้ผลในเชิงบวกและเชื่อถือได้ในการพัฒนาทักษะทางสังคมและการลดปัญหาพฤติกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมัย สิริทองถาวร (2541) ศึกษาปัญหาพฤติกรรมทางสังคมและเชาวน์ปัญญาของเด็กและเยาวชนสถานแรกรับในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนภาคเหนือ โดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (Thai Youth Checklist) และแบบทดสอบเชาวน์ปัญญา (Standard Progressive Matrices Set A-E) กับเด็กและเยาวชนจำนวน 208 คน ผลการศึกษาพบว่าลักษณะปัญหาทางสังคมส่วนใหญ่มีอาการหลบหนีจากสังคม และอาการวิตกกังวล/ซึมเศร้ามากที่สุด ส่วนระดับเชาวน์

ปัญญา ร้อยละ 48.6 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างระดับเขาวนปัญญา กับลักษณะคดีและพฤติกรรมทางสังคมกับลักษณะคดี ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิริราณี พงษ์ภูมิ (2543) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยให้เยาวชนกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 50 นาทีต่อกันนาน 4 สัปดาห์ พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงจากก่อนการเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพชรราชันย์ มณีวงศ์ (2543) ศึกษาปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (Thai Youth Checklist) การสัมภาษณ์ครู และการสนทนากลุ่มแบบมุ่งประเด็น (Focus group discussion) โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชายและหญิงอายุ 6-16 ปี พบว่า ในนักเรียนชายอายุ 6-11 ปี ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกอดเกิดในกลุ่มอาการซึมเศร้ามากที่สุด ส่วนปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก/ขาดการควบคุมเกิดในกลุ่มอาการเด็กก่อกวนมากที่สุด ในนักเรียนหญิงอายุ 6-11 ปี ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกอดเกิดในกลุ่มอาการซึมเศร้าและปัญหาด้านความคิด มากที่สุด ส่วนปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก/ขาดการควบคุมเกิดในกลุ่มอาการอยู่ไม่สุข หุนหันพลันแล่น และปัญหาทางสังคมมากที่สุด สำหรับนักเรียนชายอายุ 12-16 ปี ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกอดเกิดในกลุ่มอาการซึมเศร้า/วิตกกังวลมากที่สุด ส่วนปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก/ขาดการควบคุมเกิดในกลุ่มอาการเกรง/ทำผิดกฎระเบียบมากที่สุด และในนักเรียนหญิงอายุ 12-16 ปี ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกอดเกิดในกลุ่มอาการเด็กก่อกวน/ความภาคภูมิใจต่ำมากที่สุด ส่วนปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก/ขาดการควบคุมเกิดในกลุ่มอาการแสดงความก้าวร้าวทางวาจา มากที่สุด

ทะนงศักดิ์ สุขเกษม (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การปฏิบัติตัวของเพื่อน และสื่อ กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 700 คน เป็นชาย 350 คน และเป็นหญิง 350 คน พบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การปฏิบัติตัวของเพื่อนต่อนักเรียน สื่อตัวแบบจริง สื่อภาพยนตร์ หนังสือการ์ตูน และเกมคอมพิวเตอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประดมศิลป์ พันธุ์เขียน (2546) ศึกษาสาเหตุการกระทำผิดและการหลบหนีของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดเชียงใหม่ ใช้แบบสอบถามกับเด็กและเยาวชนจำนวน 245 คน และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจจำนวน 5 คน พบว่า เด็กและเยาวชนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นบุตรคนแรกของครอบครัว มีลักษณะนิสัยส่วนตัวเป็นคนใจร้อน อารมณ์รุนแรง โมโหง่าย ส่วนสาเหตุที่กระทำผิดของเด็กและ

เขาวชมนั้นมาจากเพื่อนชักชวนมากที่สุด รองลงมาคืออยู่ในภาวะลึ้มตัว ไม่สามารถบังคับสติ อารมณ์ของตนเองได้ เช่น เมาสุรา โกรธโมโหจนลึ้มตัว

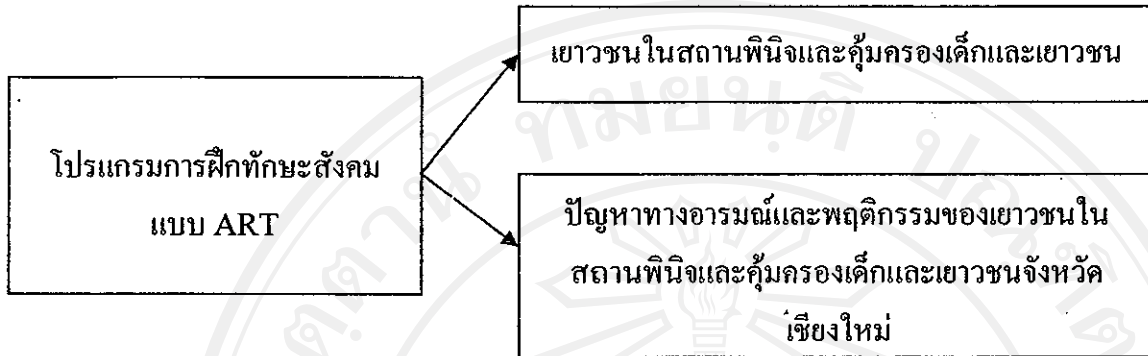
จันทนา เทศวัดนา (2546) ศึกษาภาวะซึมเศร้าของเขาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเขาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้แบบประเมินภาวะซึมเศร้าของเบคกับเขาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเขาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 182 คน พบว่าร้อยละ 82.97 ของกลุ่มตัวอย่างมีภาวะซึมเศร้า โดยมีภาวะซึมเศร้าอยู่ในระดับรุนแรงร้อยละ 8.79 ระดับมาร้อยละ 26.37 ระดับปานกลางร้อยละ 15.39 และระดับน้อยร้อยละ 32.42

นิภาพรรณ ต่อชาว (2547) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าวในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบรักและสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ส่วนรูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นัฐวุฒิ มหาเจริญศิริ (2547) ศึกษาผลที่ได้รับจากการส่งเด็กและเขาวชนเข้ารับการฝึกอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเขาวชนจังหวัดเชียงใหม่โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากเด็กและเขาวชนในสถานพินิจฯ จำนวน 100 คน และใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้พิพากษา หัวหน้าศาล ผู้พิพากษาสมทบประจำศาลเขาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ หัวหน้าสถานฝึก และหัวหน้าสถานแรกรับ ผลการศึกษาพบว่า การส่งเด็กไปฝึกอบรมที่สถานพินิจฯ มีผลกระทบทั้งในแง่บวกและลบต่อเด็กและเขาวชน ขณะที่หลักสูตรการฝึกอบรมของสถานพินิจฯ เป็นประโยชน์ต่อเด็กและเขาวชน แต่ยังไม่เพียงพอในการขัดเกลาฟื้นฟูแก้ไขนิสัยและความประพฤติกของเด็กลงและเขาวชนไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

จากผลงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เขาวชนที่กระทำความผิดหรือเขาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเขาวชนนั้นมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุของการกระทำความผิด ซึ่งมีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งมีกระบวนการหรือวิธีการมากมายที่ถูกใช้และประสบความสำเร็จในการให้ความช่วยเหลือเขาวชนเหล่านี้ และโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวซึ่งเป็นต้นแบบของโปรแกรมการฝึกทักษะสังคมแบบ ART ก็มี การศึกษาที่สนับสนุนประสิทธิภาพในการลดปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กลงและเขาวชนที่กระทำความผิด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังว่าการนำโปรแกรมการฝึกเพื่อแทนที่ความก้าวร้าวมาดัดแปลงเป็นโปรแกรมการฝึกทักษะสังคมแบบ ART เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะสามารถลดปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมของเขาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเขาวชนจังหวัดเชียงใหม่ได้เช่นกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย